

Zárójelentés

A téma megnevezése: Szlovák-magyar kapcsolatok a diplomáciai iratok tükrében 1939-1944 között

Azonosító száma: 49281

A munka kezdete és befejezése: 2005. február 1. - 2006. december 31.

2006. december 31-ig sikerült forráskiadványunkhoz összegyűjtenünk az általunk korábban tervezett iratokat. A munkát nehezítette a pályázattal kapcsolatos szerződéskötés elhúzódása, illetve a finanszírozási keret csökkentésének és megnyitásának tolődása. Ennek ellenére a pályázatban vállalt feladatok teljesítésére mindkét évben sor került.

2005. február 1. és 2005. március 31. között a „Szlovák-magyar diplomáciai kapcsolatok” főbb eseménytörténeti vázlatát, kronológiáját állítottuk össze. Janek István 2005. február 1. és 2005. november 30. között a Magyar Országos Levéltárban található külügyminisztériumi dokumentumok közül a Pozsonyi Magyar Követség, a Békeelőkészítő Bizottság, a Belügyminisztérium, Teleki Pál és Bárdossy László 1939 és 1944 közötti időszakra vonatkozó anyagait nézte át. Ezekből az anyagok fénymásolása megtörtént és kigyűjtésre kerültek. A pozsonyi Szlovák Nemzeti Levéltárban Esterházy János, Jozef Tiso és Hans Elard Ludvin pozsonyi német követ fondjait is megtekintésre kerültek. Janek Istvánnak lehetősége nyílt arra, hogy Pozsonyban az Egyetemi Könyvtárban a jegyzeteléshez Magyarországon hozzáférhetetlen szakirodalom egy részét is összegyűjthesse. Megtörtént a magyar Országgyűlési Jegyzőkönyvek, a korszakunkra vonatkozó iratainak a válogatása is a budapesti Parlamenti Könyvtárban, illetve az Országos Széchenyi Könyvtárban.

A 2006-os évben kiválogatásra kerültek a Magyar Országos Levéltárban található külügyminisztériumi és a Miniszterelnökség Kisebbségi és Nemzetiségi osztályának dokumentumai közül a legfontosabbak. Pozsonyban sikerült a Szlovák Nemzeti Levéltárban a budapesti Szlovák Követség, a Slovenská Liga és a Belügyminisztérium anyagait is átnézni, az érdelemes iratokat kifénymásoltatni. Az anyagok válogatása a forráskiadványunkba megtörtént. Az általunk begyűjtött iratok közül kijelöltük azokat, melyeket kötetünkben kívánunk lehozni, ezek begépelését is elvégeztük. A szlovák nyelvű iratok fordításai is elkészültek. A jegyzetelés munkálataival nagyrészt elkészültünk, illetve azok javítgatását folyamatosan végezzük. Kutatásunk abban újszerű, hogy a magyar levéltárak mellett a szlovák levéltárak anyagait is összegyűjtöttük.

Forráskiadványunkban a szlovák-magyar kapcsolatok alakulását mutatjuk be a diplomáciai iratokon keresztül 1939-1944 között. Kutatásainkat 1939 március 14-től a Szlovák Köztársaság megalakulásától indítottuk és 1944 októberével zártuk. Munkánkban bemutatjuk a reciprocitás politikáját és annak tragikus hatását a két állam szlovák és magyar kisebbségére. Kötetünkben sikerült bemutatni a két ország kisebbségi életét, amit a diplomáciai iratokon keresztül rekonstruáltunk. A dokumentumok kiválogatása szisztematikus levéltári kutatások révén valósult meg a tárgykörhöz tartozó levéltári fondok módszeres átnézésével és a kigyűjtött anyag válogatásával. Lehetőségünk nyílt arra is, hogy a Nagyszombati Katonai Levéltárban a szlovák-magyar „Kis Háborúra” vonatkozó forrásokat is összegyűjtsük, amelyet Janek István végzett el. Sikeresen befejeztük a pozsonyi könyvtárak anyagaiból a korabeli sajtó és az akkori politikusok visszaemlékezéseinek feltérképezését, illetve ezen könyvek fénymásolását és kijegyzetelését.

Terveinkben szerepel, hogy amennyiben sikerül a forráskiadvány nyomdai munkáihoz anyagi támogatást szereznünk, azt szlovák és magyar nyelven is megjelentetnénk. Munkánkat a szlovák és magyar fél közötti eddigi feszült viszony oldására szeretnénk felhasználni. Szeretnénk elérni, hogy a korábbi történelmi félreértések és ferdtések végre tisztázódjanak és a két nép közötti közeledést, múltjuk és történelmük objektív feltárásával elősegíthessük. A szlovák-magyar kapcsolatok kutatása e rövid időszakra vonatkozólag a mai napig sem történt meg. A történettudomány a kétoldalú diplomáciai kapcsolatok feltárására csak a kilencvenes évektől, vállalkozhattak a szlovák és magyar történészek a korábbi időszakban az objektivitást az államhatalom megakadályozta. A két érdekelt állam történészei a szlovák-magyar diplomáciai kapcsolatok témakörében eddig nem jelenthettek meg forráskiadványt, így munkánk hiánypótlás lenne, másik eredménye pedig az, hogy a kutatók, történészek, illetve a téma iránt érdeklődő nagyközönség munkáját is megkönnyítenénk, mivel így mindenki számára használhatóvá és elérhetővé válhatnak ezek a dokumentumok.

A forráskiadvány főbb témakörei:

- 1, Szlovákia létrejötte, a Magyarország és Szlovákia között lezajlott „Kis Háború” eseményeinek bemutatása, illetve az azt lezáró békekötés.
- 2, Szlovák és magyar revíziós igények egymás területei iránt.
- 3, A magyarországi szlovák illetve szlovákiai magyar kisebbség helyzete.
- 4, Esterházy János beszédei a szlovák parlamentben, illetve a két állam közötti közvetítési kísérletei. A Magyar Párt tevékenysége.
- 5, Magyar –szlovák kapcsolatok a második világháború éveiben (a reciprocitás kérdésének bemutatása a kisebbségi kérdésen keresztül) 1939-1944 között.

Az OTKA kutatásunk során előkerült anyagok alapján Janek István több előadást tartott Magyarországon és Szlovákiában is, melyek a következők voltak:

Az I. bécsi döntés és a magyar-szlovák kapcsolatok. Helyszín: Az ELTE Állam és Jogtudományi Kara (Budapest), a Rubicon folyóirat által rendezett konferencia. (2005. április 2.)

Magyar-szlovák diplomáciai kapcsolatok 1939-41 között. Helyszín: Besztercebánya. IV. Besztercebányai Nemzetközi Konferencia. (2005. április 14-15.)

Magyar-szlovák diplomáciai kapcsolatok 1941-43 között. Helyszín: Udvard (Szlovákia), Udvardi Művelődési Ház. (2005. április 16.)

Kállay Miklós tárgyalási kísérlete a szlovák politikai vezetéssel 1943-ban. Helyszín: Besztercebánya. V. Besztercebányai Nemzetközi Konferencia. 2006. április 19-20.

Publikációink, amelyeken feltüntettük az OTKA-t, mint támogatót:

1, Csehszlovák-magyar csatározások a diplomáciai kapcsolatokban 1938 és 1939 között. Valóság, 2006/7. 78-93. p.

2, Magyar-szlovák diplomáciai puhatolozások 1943-ban a két állam egymással szembeni szándékairól. Regio, 2006/3. 97-115. p.

Cseh nyelven: 3, Pokus ministerského predsedy Miklóse Kállayho o zorganizování spoločného

vystoupení z války s vudci Slovenska v letech 1943-44. *Slovanský Přehled*, 2006/4. 533-551.p.

Publikációink, amelyeket az OTKA kutatás alapján előkerült anyagok alapján jelentettünk meg, de azon a folyóiratok jellege miatt nem tüntethettük fel az OTKA támogatást:

1, Az I. bécsi döntés. *Rubicon* 2005/6. 19-22. p.

2, Szlovák-magyar határrevízió lehetősége 1940-ben. *Új Szó* 2005. május 13. 12. p.

3, Magyar-szlovák diplomáciai válság 1941-ben. *Új Szó* 2005. július 24. 11. p.

4, Szlovák-magyar sportkapcsolatok 1939-1944 között. *Új Szó* 2005. szeptember 10.

5, Az első bécsi döntés és Nagy-Britannia álláspontja. *Új Szó* 2005. október 28.

6, Szlovák revíziós tervek 1939-45 között. *Rubicon* 2007/1-2. 8-11. p.

7, Szlovák nyelven: Alternatíva Slovenského Kráľovstva v 20 storočí. (A Szlovák Királyság alternatívája a 20-ik században. *Historia (Pozsony)* 2006/5. 11-12. p.

Tervezzük újabb publikációk megjelentetését, illetve szerkesztés alatt áll néhány nagyobb tanulmányunk is, melyek várhatóan a 2007 –es év második felében látnak napvilágot.

Budapest, 2007. március 17.

Niederhauser Emil
akadémikus